

7. Юсупов В. А. Становлення та розвиток органів прокуратури до здобуття незалежності України. Форум права. 2012. № 2. С. 813–818. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2012_2_130.

Жулавська Е. К.

*студентка 1-го курсу магістратури
факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДОБРОЧЕСНІСТЬ, ЗРАЗКОВІСТЬ ПОВЕДІНКИ ТА ДИСЦИПЛІНОВАНІСТЬ ЯК ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ ПРОКУРОРА

У сучасних умовах діяльності органів прокуратури актуалізується проблема дослідження особистості прокурорів в антикорупційному аспекті, формування в них здатності протистояти та протидіяти корупційним факторам і загрозам.

Доброчесність, зразковість поведінки та дисциплінованість є фундаментальними вимогами до професійної поведінки прокурора, які формують його етичні стандарти та впливають на його правовий статус у суспільстві. Доброчесність передбачає дотримання високих моральних принципів, нетолерантність до корупції, прозорість у діяльності та справедливе ставлення до всіх учасників процесу. Зразковість поведінки виражається у демонстрації високих етичних стандартів як у професійній діяльності, так і в особистому житті, що сприяє формуванню позитивного іміджу прокуратури та зміцненню довіри громадськості до всієї системи правоохоронних органів та системи правосуддя. Дисциплінованість проявляється у чіткому дотриманні законів, виконанні службових обов'язків, наказів керівництва та самоконтролі, що забезпечує ефективність роботи прокурора. Поєднання цих якостей дозволяє прокурору діяти в інтересах правосуддя, захищати права людини та підтримувати правопорядок, формуючи суспільне уявлення про прокуратуру як про взірець етичності та професіоналізму.

Відповідно до п. 10 ст. 3 Закону України «Про прокуратуру» діяльність прокуратури ґрунтується на неухильному дотриманні вимог професійної етики та поведінки [1]. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів України визначає основні принципи етичної поведінки прокурорів, зокрема законність, неупередженість і доброчесність, якими вони повинні керуватися при виконанні своїх службових обов'язків та поза службою. Ст. 16 передбачено, що при

виконанні службових обов'язків прокурор має дотримуватися загальноприйнятих етичних норм поведінки, бути взірцем доброчесності, вихованості і культури. Порушення службової дисципліни, непристойна поведінка є неприпустимими для прокурора і тягнуть за собою передбачену законом відповідальність [2].

Кожен з цих принципів і важливим і заслуговує на увагу, тому доцільно проаналізувати кожний з них окремо.

Варто зазначити, що поняття «доброчесність прокурорів» нормативно не визначено, на відміну від академічної доброчесності чи доброчесності як одного з принципів державної служби (спрямованість дій державного службовця на захист публічних інтересів та відмова державного службовця від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень). Доброчесність тут виступає не як правова, а як морально-етична, багатогранна категорія, яку навряд чи справедливо обмежувати певним набором елементів. Разом із цим важливо, щоб саме вони були чітко визначені на законодавчому рівні та мали єдине загальне розуміння. Отже, за приписами ч. 5 ст. 19 Закону України «Про прокуратуру» прокурори зобов'язані щорічно проходити таємну перевірку доброчесності, яку проводять підрозділи внутрішньої безпеки відповідно до Порядку проведення таємної перевірки доброчесності прокурорів в органах прокуратури України [3].

Проаналізувавши Порядок проведення таємної перевірки доброчесності прокурорів в органах прокуратури України, можна виокремити низку психологічних особливостей вказаного процедурного моменту проходження прокурором перевірки на доброчесність, а саме:

1) прокурор шляхом заповнення анкети демонструє й матеріалізує у письмовій формі відображену в його свідомості установку щодо негативних форм поведінки, несумісної зі статусом прокурора та правилами прокурорської етики. Наприклад прокурор має підтвердити, що за час перебування на певній посаді він не здійснював дій, що порочать звання прокурора і можуть викликати сумнів у його об'єктивності, неупередженості та незалежності, у чесності та неподкупності органів прокуратури;

2) якщо прокурор не підтверджує визначені в анкеті твердження, це свідчить про невиконання ним обов'язку щорічно проходити перевірку доброчесності та є підставою для притягнення його до відповідальності;

3) враховуючи попередню обставину, при заповненні анкети доброчесності твердження прокурора мають бути правдивими. Саме цим демонструється важлива професійна риса характеру та ознака особистості прокурора — чесність, адже слово доброчесність утворюється зі слів «добро» і «чесність». Чесність в діяльності прокурора передбачає: правдивість (говорити істину, не приховувати від інших

людей і самого себе дійсний стан справ); принциповість (вірність певній ідеї в переконаннях і проведенні цієї ідеї в поведінці); вірність прийнятим зобов'язанням; суб'єктивну переконаність у правоті проведеної справи; щирість перед іншими і перед самим собою щодо тих мотивів, якими людина керується; визнання і дотримання прав інших людей на те, що їм законно належить;

4) спираючись на розглянуте вище поняття чесності прокурора, рефлексія якого у нашому випадку полягає в правдивості його тверджень, внесених ним до анкети доброчесності, можна говорити про виконання моральний обов'язок прокурора утриматися від внесення до цього документу неправдивих і недостовірних даних;

5) важливою рисою даного виду перевірки є презумпція доброчесності прокурора. Тобто, за відсутності доказів зворотного, зібраних під час службового розслідування, представлені прокурором в декларації доброчесності відомості вважаються достовірними [4, с. 27].

Наступною вимогою до прокурорів є зразковість поведінки, яка в свою чергу виступає важливим аспектом професійної етики, адже від їхньої репутації залежить довіра до всієї системи органів прокуратури. Зразкова поведінка прокурорів є фундаментальним елементом ефективної роботи органів правопорядку та підтримання суспільної довіри. Вона забезпечує не лише законність процесу, але й гарантує дотримання прав людини та недоторканність правових принципів. Особливо важливо, щоб прокурори дотримувалися етичних стандартів навіть поза роботою, адже їхня репутація впливає на імідж усієї системи прокуратури.

Дисциплінованість визначається як звичай, уміння дотримуватися дисципліни, а дисциплінований — такий, що незмінно дотримується вимог дисципліни, правил поведінки, організований, витриманий, здійснює свою діяльність на засадах твердої дисципліни. Прокурор при виконанні професійних обов'язків звичайно повинен дбати про власну дисципліну.

У цілому етичні норми поширюються на службову сферу, на приватне життя прокурора, включають у себе як правила професійної діяльності в усіх аспектах, так і вимоги спеціального й загального законодавства і моральні засади суспільного життя. Зазначені норми формують стандарт поведінки, яка має бути взірцем законності, справедливості, дисципліни, людяності, порядності, ввічливості, сприяти довірі й повазі суспільства до органів прокуратури і представників цієї професії [5, с. 93].

Можна зробити висновок, що при виконанні службових обов'язків прокурорам важливо дотримуватися загальноприйнятих етичних норм поведінки, бути взірцем доброчесності, вихованості і культури, а порушення службової дисципліни, непристойна поведінка є

неприпустимими. Під непристойним розуміється все, що виходить за межі загальноприйнятих моральних норм, а отже, непристойною поведінкою є сукупність вчинків, спосіб життя, що виходять за межі загальноприйнятих морально-етичних норм.

Список використаних джерел

1. Про прокуратуру: Закон України 14 жовтня 2014 року № 1697- VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
2. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів: затверджений всеукраїнською конференцією прокурорів 27.04.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17>.
3. Про затвердження Порядку проведення таємної перевірки доброчесності прокурорів: Наказ Генерального прокурора від 29.12.2022 № 293. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0293905-22#Text>
4. Бевзюк І. М. Психолого-юридичний механізм перевірки доброчесності прокурорів. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 7 груд. 2018 р.): у 2 ч. / редкол.: В. В. Чернеї, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. Ч. 2. С. 27–29.
5. Коментар Кодексу професійної етики та поведінки прокурорів, Затверджений Рішенням Ради прокурорів України від 23 листопада 2022 року № 36. URL: https://ptcu.gp.gov.ua/files/Comentar-kodeksu_24.11.2022.pdf

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» ***Кіслицяна Ірина Олександрівна***

Ковальчук В. С.

*начальник відділу ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань
та інформаційно-аналітичної роботи*

*Волинської обласної прокуратури, кандидат юридичних наук
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6025-1608>*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ПРОКУРАТУРИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЗМІН У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ

Актуальність підвищення ефективності роботи прокуратури зумовлена необхідністю адаптації до нових викликів правової системи України. Швидкі соціальні, політичні та економічні зміни вимагають постійного вдосконалення механізмів нагляду, взаємодії з іншими органами та реагування на порушення прав громадян. Реформи